

Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Dayanıklılığın Karşılaştırmalı Analizi: ÇKKV Temelli Bir Yaklaşım

Hande Eren¹

Esra Aksoy Erzurumlu²

Özet

Küresel ölçekte yaşanan ekonomik ve finansal krizler, yüksek enflasyon, jeopolitik riskler ve sıklaşan para politikaları, ülkelerin yalnızca büyüme performanslarının değil, aynı zamanda finansal sistemlerinin şoklara karşı dayanıklılık düzeylerinin de önemini artırmıştır. Bu çalışmanın amacı, G20 bünyesinde yer alan gelişmekte olan ekonomilerin finansal dayanıklılık düzeylerini Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yaklaşımı çerçevesinde karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir. Çalışmada finansal dayanıklılık; ekonomilerin iç ve dış şoklar karşısında temel finansal işlevlerini sürdürebilme ve kriz sonrasında yeniden dengeye ulaşabilme kapasitesi olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda, G20 içerisinde yer alan dokuz gelişmekte olan ülkenin finansal dayanıklılık düzeyleri; Finansal Gelişmişlik Endeksi, Genel Hükümet Brüt Borcu (%GSYİH), Enflasyon (Tüketici Fiyatları, %) ve Banka Z-Skoru göstergeleri kullanılarak analiz edilmiştir. Ülkelerin finansal düzeylerinin belirlenmesinde, kriter ağırlıklarını analiz süreci içerisinde objektif olarak belirleyebilmesi ve alternatifleri bütüncül biçimde değerlendirebilmesi nedeniyle ÇKKV yöntemlerinden PSI (Preference Selection Index) yöntemi tercih edilmiştir. Analizlerde, her bir değişkene ilişkin son açıklanan veri setlerinin son dört yıllık ortalama değerlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular, finansal dayanıklılık düzeyi bakımından en yüksek değere Çin Halk Cumhuriyeti'nin sahip olduğunu, bu ülkeyi sırasıyla Brezilya ve Güney Afrika'nın izlediğini göstermektedir. Sonuçlar, finansal gelişmişlik, kamu borcu, enflasyon ve bankacılık istikrarı göstergelerinin birlikte değerlendirilmesinin ülkelerin finansal dayanıklılık düzeylerinin daha kapsamlı

- 1 Dr. Öğr. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, Bilgisayar ve Bilişim Teknolojileri Fakültesi, Bilgi Güvenliği Teknolojisi Bölümü, hande.eren@kapadokya.edu.tr, 0000-0002-9166-5037
- 2 Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, esraaksoy@sdu.edu.tr, 0000-0003-1395-2337

biçimde analiz edilmesine katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Çalışmanın, gelişmekte olan ekonomilerin finansal dayanıklılıklarının çok boyutlu olarak değerlendirilmesine ilişkin literatüre katkıda bulunmasının yanı sıra, politika yapıcılara finansal sistemlerin güçlendirilmesine yönelik karar alma süreçlerinde yararlanabilecekleri karşılaştırmalı bulgular sunması beklenmektedir.

Giriş

Küreselleşmenin hız kazandığı günümüzde, ekonomik aktörlerin giderek daha karmaşık ve belirsiz bir ortamda faaliyet göstermeleri, güçlü ve sürdürülebilir bir finansal yapının önemini artırmaktadır. Gerek işletmeler gerekse ülkeler açısından finansal yapının sağlamlığı, yalnızca mevcut performansın değerlendirilmesinde değil, aynı zamanda geleceğe yönelik stratejik kararların alınması ve olası risklere karşı hazırlıklı olunması bakımından da kritik bir rol üstlenmektedir. Bu çerçevede mali yapı; bilanço ve gelir tablosu gibi temel finansal tabloların yanı sıra, likidite, borçluluk, kârlılık ve etkinlik düzeylerini yansıtan finansal oranlar aracılığıyla da değerlendirilmektedir. Finansal göstergelerin bütüncül bir bakış açısıyla analiz edilmesi, ekonomik birimlerin mevcut durumlarını doğru yorumlayabilmelerine, olası kırılganlıkları önceden tespit edebilmelerine ve beklenmeyen ekonomik şoklar karşısında finansal dayanıklılıklarını koruyabilmelerine katkı sağlamaktadır (Selimler ve Karadağ, 2020).

Son yıllarda küresel ölçekte yaşanan finansal krizler, COVID-19 salgını, jeopolitik gelişmeler, yüksek enflasyon baskıları ve sıkı para politikaları, ülkelerin yalnızca büyüme performanslarının değil aynı zamanda finansal sistemlerinin dayanıklılık düzeylerinin de önemini artırmıştır. Finansal dayanıklılık, bir ekonominin veya finansal sistemin beklenmeyen iç ve dış şoklar karşısında temel işlevlerini sürdürebilme, kaynak tahsisini etkin biçimde devam ettirebilme ve kriz sonrasında yeniden dengeye ulaşabilme kapasitesi olarak değerlendirilmektedir (Levine, 2005). Bu kapsamda finansal sistemlerin gelişmişlik düzeyi, kamu maliyesinin sürdürülebilirliği, fiyat istikrarı ve bankacılık sektörünün sağlamlığı, finansal dayanıklılığın temel belirleyicileri arasında yer almaktadır.

Finansal dayanıklılık ve finansal istikrar kavramlarına ait literatür incelendiğinde, çalışmaların önemli bir bölümünün bankacılık sektörünün finansal sağlamlığı (Ginevičius ve Podviezko, 2015; Gül ve Bektaş, 2021), kredi portföy yapısı ve finansal istikrar ilişkisi (Ece ve Çadırcı, 2022), finansal dayanıklılık göstergelerinin belirlenmesi (Zahedi vd., 2023), CAMELS ve ESG temelli dayanıklılık analizleri (Tutar vd., 2024; Touaref ve Aimen, 2025) veya işletmelerin nakit akışına dayalı finansal dayanıklılıklarının değerlendirilmesi (Dayı ve Gürleyen, 2026; Satır, 2026) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanında ülkelerin finansal gelişmişlik düzeylerini ÇKKV yöntemleriyle

inceleyen çalışmalar bulunmakla birlikte (Bağcı, 2018), gelişmekte olan ülkelerin finansal dayanıklılık düzeyini finansal gelişmişlik, kamu borcu, enflasyon ve bankacılık istikrarı göstergelerini birlikte dikkate alarak bütüncül bir çerçevede değerlendiren çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir.

Çok boyutlu kavramların değerlendirilmesinde, farklı özelliklere ve önem düzeylerine sahip çok sayıda göstergenin birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu noktada, birden fazla kriteri eş zamanlı olarak analiz etme ve alternatifleri bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirme imkânı sunan ÇKKV yöntemleri, son yıllarda finans, ekonomi ve yönetim bilimleri alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. ÇKKV yöntemleri, karar vericilere kriterler arasındaki farklılıkları dikkate alarak alternatifleri objektif biçimde sıralama ve değerlendirme olanağı sunmakta, özellikle karmaşık karar problemlerinde etkin bir analitik çerçeve sağlamaktadır (Zavadskas vd., 2014). Bu nedenle, ülkelerin finansal dayanıklılık düzeylerinin çok boyutlu göstergeler üzerinden karşılaştırmalı olarak analiz edilmesinde ÇKKV yaklaşımı uygun bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada, G20 bünyesinde yer alan gelişmekte olan dokuz ülkenin finansal dayanıklılık düzeyleri; Finansal Gelişmişlik Endeksi, Genel Hükümet Brüt Borcu (%GSYİH), Enflasyon (TÜFE) ve Banka Z-Skoru göstergeleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada alternatiflerin değerlendirilmesi ve sıralanması amacıyla ÇKKV yöntemlerinden PSI yöntemi tercih edilmiştir. PSI yönteminin, kriter ağırlıklarını analiz süreci içerisinde objektif olarak belirleyebilmesi ve alternatifleri bütüncül bir yaklaşımla değerlendirebilmesi, yöntemin seçiminde etkili olmuştur (Maniya ve Bhatt, 2010).

Çalışma, gelişmekte olan ekonomilerin finansal dayanıklılık düzeylerini yalnızca tek bir makroekonomik veya finansal gösterge üzerinden değil, finansal sistemin farklı boyutlarını temsil eden göstergeleri birlikte dikkate alarak değerlendirmesi bakımından literatüre katkı sunmaktadır. Ayrıca, finansal gelişmişlik, kamu borcu, enflasyon ve bankacılık istikrarı göstergelerini PSI yöntemi ile bütünleşik biçimde ele alarak ülkelerin finansal dayanıklılık düzeylerini ortaya koyması, çalışmanın özgün yönlerinden birini oluşturmaktadır. Elde edilen bulguların, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde finansal istikrarın güçlendirilmesine yönelik politika geliştirme süreçlerine katkı sağlaması ve gelecekte gerçekleştirilecek karşılaştırmalı ÇKKV çalışmalarına referans oluşturması beklenmektedir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü takiben ikinci bölümde finansal dayanıklılık kavramı ile çalışmada kullanılan finansal gelişmişlik, kamu borcu, enflasyon ve bankacılık istikrarı boyutlarına ilişkin kavramsal çerçeve sunulmaktadır. Üçüncü bölümde araştırmada kullanılan veri

seti ve PSI yöntemine ilişkin metodolojik açıklamalara yer verilmekte, dördüncü bölümde ise uygulama bulguları değerlendirilerek gelişmekte olan ülkelerin finansal dayanıklılık düzeyleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Son bölümde ise araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmaktadır.

1. Literatür Taraması

Literatür incelendiğinde, çalışmaların ağırlıklı olarak ülkelerin finansal gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırılması, işletmelerin ve finansal kurumların finansal dayanıklılıklarının ölçülmesi ve bu süreçlerde Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinin uygulanması üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu doğrultuda, konuya ilişkin öne çıkan çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Ginevičius ve Podvezko (2015), ticari bankaların finansal dayanıklılık ve istikrar düzeylerinin ÇKKV yöntemleri kullanılarak değerlendirilmesini amaçlamıştır. Çalışmada, Litvanya'da faaliyet gösteren ticari bankaların finansal dayanıklılık ve istikrar performansları; SAW (Simple Additive Weighting), TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution), COPRAS (Complex Proportional Assessment) ve PROMETHEE (Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluations) yöntemleri kullanılarak analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Araştırma bulguları, bankaların finansal dayanıklılık ve istikrar düzeylerinin zaman içerisinde önemli değişimler gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, farklı ÇKKV yöntemlerinden elde edilen sonuçların birlikte değerlendirilmesinin finansal performans analizlerinin güvenilirliğini artırdığı ve daha sağlam değerlendirmeler yapılmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bağcı (2018), OECD ülkelerinin finansal gelişmişlik düzeylerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, 1980-2015 dönemine ait veriler kullanılarak ülkelerin finansal sistem performanslarını ortaya koymak üzere bir finansal gelişmişlik endeksi oluşturulmuş ve endeks değerlerinin hesaplanmasında TOPSIS yönteminden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları, incelenen dönemde Japonya'nın finansal gelişmişlik açısından en yüksek performansa sahip ülke olduğunu, ABD ve İsviçre'nin ise bu ülkeyi takip ettiğini göstermektedir.

Gül ve Bektaş (2021), çalışmalarında Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren büyük ölçekli ticari bankaların finansal istikrar performanslarını finansal sağlamlık göstergeleri çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, aktif büyüklükleri bakımından sektörün önde gelen 10 ticari bankasına ait 2010-2020 dönemi verileri kullanılmıştır. Analiz kapsamında, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından oluşturulan finansal sağlamlık göstergeleri arasından seçilen sekiz kriter esas alınmış ve kriter ağırlıkları ile

banka performans sıralamaları Entropi ve ARAS yöntemlerinin bütünleşik kullanımıyla belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, incelenen dönemde finansal istikrar açısından en yüksek performansı Halk Bankası'nın gösterdiğini, onu Ziraat Bankası ve Garanti Bankası'nın izlediğini ortaya koymuştur. Çalışma, finansal sağlık göstergelerinin bankacılık sektöründe finansal istikrarın ölçülmesi ve karşılaştırmalı performans analizlerinin gerçekleştirilmesinde etkili bir araç olarak kullanılabilirliğini vurgulamaktadır.

Ece ve Çadırcı (2022), kredi portföy çeşitlendirmesinin konvansiyonel ve İslami bankacılık sistemlerinde finansal istikrar ve bankacılık performansı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada, 2005-2021 dönemine ait veriler kullanılarak uzun ve kısa dönem ilişkileri çeşitli eşbütünleşme analizleri aracılığıyla değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, kredi portföy çeşitlendirmesinin konvansiyonel bankacılık sisteminde uzun dönemde finansal istikrarı olumlu yönde etkileyerek iflas riskini azalttığını, İslami bankacılık sisteminde ise finansal istikrar üzerindeki etkisinin daha sınırlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kredi portföy çeşitlendirmesinin her iki bankacılık sistemi açısından bankacılık performansı üzerinde belirgin bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Zahedi vd. (2023), işletmelerin finansal dayanıklılık düzeylerinin ölçümünde kullanılabilir göstergeleri belirlemeyi ve bu göstergeler arasındaki ilişkileri analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, kapsamlı bir literatür incelemesi sonucunda belirlenen finansal dayanıklılık göstergeleri, Bulanık Delphi (Fuzzy Delphi) yöntemi ile değerlendirilmiş ve ardından Aralıklı Sezgisel Bulanık DEMATEL (Interval-Valued Intuitionistic Fuzzy DEMATEL) yöntemi kullanılarak sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda, finansal dayanıklılığı temsil eden göstergeler etki eden ve etkilenen faktörler şeklinde gruplandırılmış, ayrıca bu göstergelerin birbirleri üzerindeki etki düzeyleri ortaya konulmuştur. Çalışma, finansal dayanıklılığın çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve bu yapının analizinde bütüncül karar verme yöntemlerinin etkin bir şekilde kullanılabilirliğini göstermektedir.

Tutar vd. (2025), Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların ekonomik dayanıklılık ve sürdürülebilirlik performanslarını CAMELS ve ESG göstergeleri çerçevesinde incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada, bankaların sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim kalitesi, kârlılık, likidite ve piyasa riskine duyarlılık bileşenlerinden oluşan CAMELS modeli ile çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) skorları birlikte değerlendirilmiştir. Araştırmada ayrıca, bankaların CAMELS ve ESG performansları arasındaki ilişkinin varlığı ve bu göstergelerin birbirleri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, finansal sağlık ve sürdürülebilirlik göstergelerinin birlikte ele alınmasının bankaların

ekonomik dayanıklılıklarının daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine katkı sağlayabileceğini ortaya koymaktadır.

Çelik (2025) çalışmasında Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının finansal istikrar performanslarını BASEL düzenlemeleri kapsamında ele alınan finansal istikrar göstergeleri çerçevesinde değerlendirmiştir. Araştırmada, 2024 yılı Eylül dönemine ait veriler kullanılarak 33 mevduat bankasının finansal istikrar performansları analiz edilmiştir. Çalışmada, kriter ağırlıklarının belirlenmesinde LOPCOW yöntemi, bankaların performans sıralamalarının oluşturulmasında ise MAIRCA yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, finansal istikrarın değerlendirilmesinde en önemli göstergenin likidite karşılama oranı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca analiz sonuçları, yabancı sermayeli ve küçük ölçekli bankaların finansal istikrar performansı bakımından kamu sermayeli ve büyük ölçekli bankalara kıyasla daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Touaref ve Aimen (2025), Cezayir’de faaliyet gösteren kamu ve özel sermayeli ticari bankaların finansal dayanıklılık performanslarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, 2019-2023 dönemine ait veriler kullanılarak altı ticari bankanın finansal dayanıklılık düzeyleri CAMELS modeli göstergeleri temel alınarak analiz edilmiş ve bankaların performans sıralamaları TOPSIS yöntemi ile oluşturulmuştur. Araştırma bulguları, kamu bankalarının sermaye yeterliliği ve likidite gibi istikrar göstergelerinde daha başarılı performans sergileyerek finansal dayanıklılık açısından üst sıralarda yer aldığını, özel bankaların ise daha çok kârlılık göstergelerine odaklandığını ortaya koymuştur. Ayrıca, sermaye yeterliliği, yönetim etkinliği ve likidite kriterlerinin bankalar arasındaki finansal dayanıklılık farklılıklarını belirleyen en önemli unsurlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dayı ve Gürleyen (2026), Borsa İstanbul 30 Endeksi’nde yer alan ve sürdürülebilirlik (ESG) raporlaması yapan banka dışı şirketlerin finansal dayanıklılık performanslarını nakit akışı temelli göstergeler aracılığıyla değerlendirmiştir. Çalışmada, 2019-2024 dönemini kapsayan veriler kullanılarak şirketlerin kriz ve ekonomik belirsizlik dönemlerinde nakit yaratma, likiditeyi koruma ve borç yükümlülüklerini karşılama kapasiteleri analiz edilmiştir. Bu kapsamda Nakit Karşılama Oranı, Operasyonel Nakit Karşılama Oranı, Borç Servis Dayanıklılığı ve Nakit Üretim Gücü gibi nakit temelli finansal dayanıklılık göstergelerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, pandemi döneminde işletmelerin likidite tamponlarını güçlendirmeye yönelik politikalar izlediğini, ancak sonraki dönemde artan finansman maliyetleri ve sıkı para politikalarının bu tamponları zayıflattığını ortaya koymuştur. Ayrıca, işletmeler arasında nakit yönetimi ve finansal dayanıklılık açısından önemli farklılıklar

bulunduğu ve sürdürülebilirlik uygulamalarının, etkin bir likidite yönetimi ile desteklendiğinde dışsal şoklara karşı daha güçlü bir koruma sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Satır (2026) çalışmasında Borsa İstanbul'da tekstil, giyim eşyası ve deri sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal dayanıklılık düzeylerini likidite göstergeleri çerçevesinde incelemiştir. Çalışmada 2019-2024 dönemine ait mali tablo verileri kullanılarak işletmelerin finansal dayanıklılık oranları ile geleneksel likidite oranları hesaplanmış ve bu göstergeler arasındaki ilişki eşleştirilmiş örneklem T-Testi yardımıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, cari oran ile nakit akış oranı ve asit-test oranı ile faiz karşılama oranı arasında aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca, nakit oranı ile cari borç karşılama oranı arasında ise ters yönlü ve anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, nakit akışına dayalı finansal dayanıklılık göstergelerinin işletmelerin likidite yapısının değerlendirilmesinde tamamlayıcı bir araç olarak kullanılabilceği vurgulanmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

Finansal dayanıklılık, ekonomik ve finansal sistemlerin beklenmeyen iç ve dış şoklar karşısında temel işlevlerini sürdürebilme, kaynak tahsis mekanizmalarını etkin bir şekilde devam ettirebilme ve kriz sonrasında yeniden dengeye ulaşabilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Bu yönüyle finansal dayanıklılık; finansal istikrar, makroekonomik sürdürülebilirlik ve finansal sistemin yapısal sağlamlığı gibi birbiriyle ilişkili birçok unsuru bünyesinde barındıran çok boyutlu bir kavramdır. Dolayısıyla, finansal dayanıklılığın sağlıklı bir biçimde değerlendirilebilmesi için tek bir gösterge yerine finansal sistemin farklı yönlerini temsil eden ekonomik ve finansal göstergelerin birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu bölümde, çalışmanın uygulama kısmında finansal dayanıklılığın ölçülmesinde kullanılan finansal gelişmişlik, kamu borcu, enflasyon ve bankacılık istikrarı göstergeleri kavramsal açıdan ele alınmaktadır.

2.1. Finansal Dayanıklılık Göstergeleri

Finansal dayanıklılık, bir ekonominin finansal ve makroekonomik şoklara karşı temel işlevlerini sürdürebilme ve kriz sonrasında hızlı bir şekilde toparlanabilme kapasitesini ifade etmektedir. Bu kapasitenin ölçülmesi tek bir gösterge ile mümkün olmadığından, finansal sistemin farklı boyutlarını temsil eden çok sayıda ekonomik ve finansal değişkenin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir (Briguglio vd., 2014). Bu çalışmada finansal dayanıklılık; finansal gelişmişlik, kamu borcu, enflasyon ve bankacılık istikrarı olmak üzere dört temel boyut üzerinden ele alınmıştır. Uygulama aşamasında ise bu boyutlar sırasıyla Finansal Gelişmişlik Endeksi, Genel Hükümet Brüt Borcu (%GSYİH),

Enflasyon (Tüketici Fiyatları, %) ve Banka Z-Skoru göstergeleri aracılığıyla temsil edilmiştir.

2.1.1. Finansal Gelişmişlik

Finansal gelişmişlik, bir ülkedeki finansal kurum ve piyasaların derinliği, etkinliği ve erişilebilirliği ile yakından ilişkili çok boyutlu bir kavramdır. Finansal gelişmişliğin temelinde ise tasarrufların yatırım alanlarına etkin biçimde yönlendirilmesini sağlayan sağlıklı ve istikrarlı bir finansal sistem bulunmaktadır. Bu sistem; fon arz edenler ve fon talep edenler, finansal araçlar, finansal araçlar ile bunların işleyişini düzenleyen yasal ve kurumsal yapılardan oluşmaktadır. Finansal sistemin temel işlevi, ekonomide fon fazlasına sahip kesimlerden finansman ihtiyacı duyan birey ve kurumlara kaynak aktarımını etkin bir şekilde gerçekleştirmektir (Bağcı, 2018).

Finansal piyasaların ve aracı kurumların gelişmesi, finansal kaynakların daha verimli tahsis edilmesine katkı sağlarken, ekonomik birimlerin belirsizlikler karşısında finansmana erişimini de kolaylaştırmaktadır. Bu durum, ekonomik şokların olumsuz etkilerini sınırlandırarak finansal sistemin dayanıklılığını artırmaktadır. Nitekim gelişmiş ve etkin işleyen finansal sistemler, sermaye birikimini ve yatırım faaliyetlerini destekleyerek sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınmanın önemli belirleyicilerinden biri olarak kabul edilmektedir (Levine, 2005). Bu kapsamda finansal gelişmişlik, yalnızca finansal piyasaların büyüklüğünü değil, aynı zamanda finansal sistemin kriz dönemlerinde kaynak tahsisini sürdürebilme ve ekonomik faaliyetleri destekleyebilme kapasitesini de yansıttığından, finansal dayanıklılığın temel göstergelerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

2.1.2. Kamu Borcu

Kamu borcu, devletin geçmiş dönem bütçe açıklarının finansmanı amacıyla üstlendiği yükümlülükleri ifade etmekte olup, mali sürdürülebilirliğin temel göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kamu borcunun yüksek seviyelere ulaşması, özellikle ekonomik belirsizlik ve kriz dönemlerinde hükümetlerin mali politika alanını daraltarak ekonomik şoklara karşı müdahale kapasitesini sınırlandırabilmektedir. Ayrıca, sürdürülebilir düzeylerin üzerindeki kamu borcu; ülke risk primlerinin artmasına, borçlanma maliyetlerinin yükselmesine ve yatırım ortamının olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle kamu borcu, ekonomilerin finansal kırılganlık ve dayanıklılık düzeylerini değerlendirmede sıklıkla başvurulan makroekonomik göstergeler arasında yer almaktadır (Reinhart ve Rogoff, 2010).

2.1.3. Enflasyon

Enflasyon, genel fiyat düzeyinde meydana gelen sürekli artışlar sonucunda para biriminin satın alma gücünün azalmasına neden olan ve makroekonomik istikrarı doğrudan etkileyen temel ekonomik göstergelerden biridir. Fiyat seviyelerindeki sürekli yükseliş, ekonomik birimlerin geleceğe ilişkin beklentilerini olumsuz etkileyerek yatırım ve tasarruf kararlarında belirsizliğe yol açmakta, bunun sonucunda ekonomik faaliyetler üzerinde çeşitli maliyetler oluşturmaktadır. Düşük ve öngörülebilir enflasyon oranları finansal piyasaların sağlıklı işleyişini desteklerken, yüksek ve oynak enflasyon oranları kaynak tahsis etkinliğini azaltmakta, finansman maliyetlerini artırmakta ve ekonomik sistemin dış şoklara karşı kırılganlığını güçlendirmektedir (Coşkuner ve Kaygusuzoğlu, 2025).

Enflasyonun yükselmesiyle birlikte yatırım ortamının bozulması, finansal piyasalardaki belirsizliğin artması ve ekonomik karar alma süreçlerinin zorlaşması, ülkelerin finansal dayanıklılık düzeylerini zayıflatabilmektedir. Bu nedenle fiyat istikrarının sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve finansal dayanıklılığın güçlendirilmesi açısından temel politika hedeflerinden biri olarak kabul edilmektedir.

2.1.4. Bankacılık İstikrarı

Bankacılık sektörü, tasarrufların yatırımlara dönüştürülmesi, kredi mekanizmasının etkin şekilde işletilmesi ve ödeme sistemlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi temel işlevleri nedeniyle finansal sistemin en önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bankacılık sisteminin sağlam ve istikrarlı bir yapıya sahip olması, yalnızca finansal piyasaların etkin işleyişi açısından değil, aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik büyüme ve finansal istikrarın korunması açısından da kritik öneme sahiptir. Özellikle küresel finansal kriz sonrasında yaşanan deneyimler, bankacılık sektörünün karşı karşıya olduğu risklerin giderek çeşitlendiğini ve finansal sistemin dayanıklılığında bankaların rolünün daha da belirgin hâle geldiğini ortaya koymuştur. Geçmiş dönemlerde yaşanan finansal krizler, artan rekabet koşulları ve küresel ekonomik belirsizlikler, bankacılık sektörünün istikrarını etkileyen faktörlerin araştırılmasını akademik çevrelerin, politika yapımcıların ve düzenleyici otoritelerin öncelikli çalışma alanlarından biri hâline getirmiştir. İstikrarlı ve güvenilir bir bankacılık yapısının, finansal şoklar karşısında daha dirençli olduğu ve finansal sistemin bütününe yönelik risklerin azaltılmasına katkı sağladığı ifade edilmektedir (Aslantürk Çöllü, 2021). Bu yönüyle bankacılık sektörü, ekonominin karşılaşılabileceği olası krizlerin etkilerini hafifletmede önemli bir tampon mekanizması işlevi görmektedir.

Diğer taraftan, son yıllarda küresel ölçekte yaşanan ekonomik ve finansal dalgalanmalar, özellikle gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sektörünün makroekonomik şoklara karşı dayanıklılığını daha önemli bir konu hâline getirmiştir. Ekonomik büyümedeki dalgalanmalar, yüksek enflasyon oranları ve finansal piyasalardaki belirsizlikler; kredi hacmi, aktif kalitesi ve bankaların risk yönetim süreçleri üzerinde doğrudan etkiler yaratabilmektedir. Bu nedenle bankacılık istikrarı, finansal dayanıklılığın temel belirleyicilerinden biri olarak görülmekte ve ülkelerin finansal sistemlerinin sağlığını değerlendirmede önemli bir gösterge olarak kullanılmaktadır (Kum, 2025).

3. Metodoloji

ÇKKV yöntemleri arasında yer alan PSI yöntemi, kriter ağırlıklarını analiz süreci içerisinde objektif olarak belirleyebilmesi ve ilave bir ağırlıklandırma tekniğine ihtiyaç duymadan alternatifleri sıralayabilmesi nedeniyle dikkat çekmektedir. Ayrıca yöntemin hesaplama sürecinin görece basit olması, uygulama kolaylığı sağlaması ve güvenilir sonuçlar üretebilmesi, farklı disiplinlerdeki karar problemlerinde yaygın olarak tercih edilmesine katkıda bulunmaktadır (Maniya ve Bhatt, 2010). Bu çalışmada da finansal dayanıklılığı etkileyen göstergelerin görece önemlerinin eş zamanlı olarak dikkate alınabilmesi ve gelişmekte olan ülkelerin performanslarının objektif bir yaklaşımla karşılaştırılabilmesi amacıyla PSI yöntemi tercih edilmiştir.

3.1. PSI (Preference Selection Index) Yöntemi

ÇKKV yöntemleri arasında yer alan PSI yöntemi, Maniya ve Bhatt tarafından 2010 yılında literatüre kazandırılmıştır. ÇKKV yaklaşımının temel mantığına dayanan PSI yöntemi, birden fazla alternatifi ve kriteri eş zamanlı olarak değerlendirerek karar vericilere en uygun seçeneğin belirlenmesinde destek sağlamaktadır. İstatistiksel temellere dayanan yöntemin en önemli özelliklerinden biri, değerlendirme sürecinde kullanılan kriterlerin önem ağırlıklarını analiz süreci içerisinde objektif olarak belirleyebilmesidir (Tuş ve Adalı, 2018; Akyüz ve Aka, 2015). Bu özelliği sayesinde PSI yöntemi, analizde kullanılacak kriter ağırlıklarının öznel ya da nesnel yöntemlerle ayrı bir süreçte belirlenmesine gerek bırakmamakta ve bu nedenle hangi ağırlıklandırma yaklaşımının tercih edileceği konusunda belirsizlik bulunan karar problemlerinde önemli bir avantaj sunmaktadır (Maniya ve Bhatt, 2010).

Yöntemin uygulama süreci yedi aşamada gerçekleştirilmektedir. İlgili aşamalar aşağıda sırasıyla verilmiştir (Maniya ve Bhatt, 2010):

1. Aşama: Karar matrisi

Karar matrisi Eşitlik 1'de gösterildiği gibidir oluşturulmaktadır.

$$x = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \quad i = 1,2,\dots,m \quad j = 1,2,\dots,n \quad (1)$$

Burada;

m : alternatif sayısı, n : kriter sayısı, X_{ij} ise : i . alternatifin j . kriterde gösterdiği performans değeri.

2. Aşama: Normalizasyon İşlemi

Karar matrisinde bulunan kriterlerin niteliklerine göre normalize işlemi gerçekleştirilmektedir. Kriter fayda yönlü ise Eşitlik (2); maliyet yönlü ise Eşitlik (3) ile normalize edilmektedir.

$$R_j = \frac{x_j}{x_j^{\max}} \quad (2)$$

$$R_j = \frac{x_j^{\min}}{x_j} \quad (3)$$

Aşama: \bar{R}_j Değerinin Elde Edilmesi

Normalize edilmiş karar matrisi üzerinden, Eşitlik (4) ile kriterlerin ortalama değeri olarak ifade edilen R_j değeri hesaplanmaktadır.

$$\bar{R}_j = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m R_j \quad (4)$$

Aşama: PV_j Değerinin Elde Edilmesi,

Kriterler için değerler arasındaki değer PV_j Eşitlik (5) ile elde edilmektedir. Elde edilen PV_j , tercih değişkenliği olarak ifade edilmektedir.

$$PV_j = \sum_{i=1}^m \left(R_{ij} - \bar{R}_j \right)^2 \quad (5)$$

Aşama: ϕ_j Değerinin Elde Edilmesi,

ϕ_j olarak ifade edilen değer; her bir kriterin tercih değişkenliği değerleri sapmasıdır ve Eşitlik (6) kullanılarak elde edilmektedir.

$$\phi_j = 1 - PV_j \quad (6)$$

Aşama: ψ_j Değerinin Elde Edilmesi,

Toplam tercih değeri olarak ifade edilen ψ_j değeri Eşitlik (7) ile elde edilmektedir.

$$\psi_j = \frac{\phi_j}{\sum_{j=1}^n \phi_j} \quad (7)$$

Tüm kriterlerin toplam tercih değerinin toplamı 1'e eşit olmalıdır. $\sum_{j=1}^n \psi_j = 1$

Aşama: I_j Değerinin Elde Edilmesi,

Tercih seçim indeksi olarak ifade edilen I_j değeri Eşitlik (8) ile elde edilmektedir.

$$I_j = \sum_{j=1}^n (R_j \times \psi_j) \quad (8)$$

Hesaplanan tercih seçim indeksine göre alternatiflerin sıralaması yapılmaktadır. En yüksek indeks puanı olan alternatif en iyi alternatif olarak seçilmektedir.

4. Uygulama

Ekonomilerde, finansal sistemlerin gelişmişlik düzeyi, makroekonomik istikrar ve bankacılık sektörünün sağlamlığı, ekonomilerin sürdürülebilir ekonomik büyüme performanslarını etkileyen temel etken olarak görülmektedir. Bu bağlamda gelişmekte olan ekonomilerin finansal gelişmişlik, kamu maliyesinin durumu, fiyat istikrarı ve bankacılık sektörünün dayanıklılığı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, ekonomik politika yapıcılar açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada, G20 grubunda yer alan ve gelişmekte olan ülkeler içinde yer alan dokuz ülke; Finansal Gelişmişlik Endeksi, Genel Hükümet Brüt Borcu (%GSYİH), Enflasyon (Tüketici Fiyatları, %) ve Banka Z-Skoru göstergeleri kullanılarak ÇKKV yöntemlerinden PSI yöntemi ile analiz edilmiştir. PSI yönteminin tercih edilme nedeni ise kriterlerin önem ağırlıklarının analiz sürecine dahil ederek, alternatiflerin sıralamasını gerçekleştirmesidir. Böylelikle gelişmekte olan ekonomilerin finansal açıdan görece finansal dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesi ve finansal istikrarın farklı boyutlarının bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çalışma, gelişmekte olan ekonomilerin finansal gelişmişlik ve

istikrar düzeylerinin çok boyutlu olarak değerlendirilmesine katkı sağlamayı ve elde edilen bulgular aracılığıyla politika yapıcılara karşılaştırmalı bir analiz sunmayı hedeflemektedir.

Çalışmada, finansal dayanıklılığın farklı boyutlarını temsil etmek üzere; finansal gelişmişlik için Finansal Gelişmişlik Endeksi (FDE), mali sürdürülebilirlik için Genel Hükümet Brüt Borcu (%GSYİH) (GHBB), enflasyon için Tüketici Fiyatları (%) (TÜFE) ve bankacılık istikrarı için Banka Z-Skoru (Z-Skor) göstergeleri kullanılmıştır.

Finansal gelişmişlik endeksi (FDE) verileri Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin web sitesinden elde edilmiştir. Oluşturulan endeks; gelişmişlik düzeyi, erişilebilirlik ve verimlilik açısından finansal kurumların ve finansal piyasaların ne kadar gelişmiş olduğunu özetleyen dokuz endeksi kapsamaktadır. Bu endeks ülkelerin genel bir finansal gelişme düzeyi hakkında bilgi sunmak üzere bir araya getirilmiştir. Genel hükümet brüt borcu (%GSYİH), verileri IMF'nin web sitesinden elde edilmiştir. Bu gösterge, ülkelerin brüt kamu borcunu ifade etmekte olup, borçlunun alacaklıya gelecekte bir veya birden fazla tarihte anapara ve/veya faiz ödemesini gerektiren tüm yükümlülüklerini kapsamaktadır. Enflasyon verisi olarak ele alınan, Tüketici Fiyatları (%), verileri Dünya Bankasından elde edilmiştir. Tüketici fiyat endeksiyle ölçülen enflasyon, ortalama bir tüketicinin belirli aralıklarla sabit ya da değiştirilebilen bir mal ve hizmet sepetini edinme maliyetindeki yıllık yüzdesel değişimini yansıtmaktadır. Sabit fiyat olarak baz yılı 2015 alınan serisinin her bir önceki yıla göre ABD doları cinsinden yüzdesel değişimini göstermektedir. Bankacılık istikrarının göstergesi olarak ise, Banka Z-Skoru (Z-Skor) veri seti Dünya Bankasından elde edilmiştir. Veri seti, bir ülkenin ticari bankacılık sisteminin temerrüde düşme olasılığını göstermektedir. Z-Skoru, bir ülkenin ticari bankacılık sisteminin sermaye ve getiri tamponlarını, getirilerin oynaklığı ile birlikte değerlendirerek sistemin finansal sağlamlığını ve temerrüde düşme olasılığını ölçen bir göstergedir.

Değişkenler son açıklanan veri seti üzerinden son 4 yılın ortalamaları alınarak elde edilmiştir. Veriler; FDE (2017-2020), GHBB (2021-2024), TÜFE (2021-2024), Z-Skor (2018-2021) ortalamaları alınarak elde edilmiştir. Bu durum çalışmanın bir kısıtı olarak değerlendirilmiştir ve son açıklanan yani en güncel veri üzerinden işlem yapılmıştır. Verilerden; FDE, GHBB ve Z-Skor fayda yönlü olarak ele alınırken; TÜFE maliyet yönlü olarak değerlendirilmiştir.

Alternatif olarak G20 “gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler” grubu içinde yer alan gelişmekte olan ülkeler değerlendirilmiştir. Bu ülkeler; Arjantin, Brezilya, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Endonezya, Meksika, Rusya Federasyonu, Güney Afrika ve Türkiye'dir.

4.1. PSI Yönteminin Uygulanması

PSI Yöntemine karar matrisinin elde edilmesi ile başlanmıştır. Elde edilen Karar matrisi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Karar Matrisi

Ülkeler	FDE	GHBB	TÜFE	Z-Skor
Arjantin	0,3085	101,1500	118,5533	8,7173
Brezilya	0,6440	85,9500	6,6357	16,8878
Çin Halk Cumhuriyeti	0,6413	80,9750	0,8519	24,3376
Hindistan	0,4625	85,0250	5,6082	18,1242
Endonezya	0,3585	40,2500	2,9051	5,2467
Meksika	0,3953	55,6000	5,9589	22,0753
Rusya Federasyonu	0,4875	15,4000	8,6847	7,1540
Güney Afrika	0,6348	72,1750	5,5238	15,1767
Türkiye	0,5290	30,0250	51,0678	9,2751

Karar matrisi üzerinden fayda yönlü kriterlerin (FDE, GHBB, Z-Skor) normalizasyon işlemi için Eşitlik (2) kullanılmıştır. Aynı şekilde maliyet yönlü kriterin (TÜFE) normalizasyon işlemi için Eşitlik (3) kullanılmıştır. Normalizasyon işleminin gerçekleştirilmesinin ardından her bir kriter için ortalama değeri R_j Eşitlik (4) kullanılarak elde edilmiştir. Hesaplanan değerler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Normalize Edilmiş Karar Matrisi ve Ortalama \bar{R}_j Değerleri

Ülkeler	FDE	GHBB	TÜFE	Z-Skor
Arjantin	0,4790	1,0000	0,0072	0,3582
Brezilya	1,0000	0,8497	0,1284	0,6939
Çin Halk Cumhuriyeti	0,9957	0,8005	1,0000	1,0000
Hindistan	0,7182	0,8406	0,1519	0,7447
Endonezya	0,5567	0,3979	0,2932	0,2156
Meksika	0,6137	0,5497	0,1430	0,9070
Rusya Federasyonu	0,7570	0,1522	0,0981	0,2939
Güney Afrika	0,9856	0,7135	0,1542	0,6236
Türkiye	0,8214	0,2968	0,0167	0,3811
Ortalama \bar{R}_j Değeri	0,7697	0,6223	0,2214	0,5798

Normalizasyon değerleri üzerinden Eşitlik (5) kullanılarak değerler arasındaki tercih değişkenliği PV_j hesaplanmıştır. PV_j değerleri hesaplandıktan sonra her bir kriterin tercih değişkenliği değerlerinin sapması ϕ_j Eşitlik (6) ile elde edilmiştir. Ardından her bir kritere ait kriter önem ağırlıkları ψ_j Eşitlik (7) kullanılarak belirlenmiştir. Elde edilen değerler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Kriterlerin Tercih Değişkenliği PV_j Değerleri

Ülkeler	FDE	GHBB	TÜFE	Z-Skor
Arjantin	0,0845	0,1426	0,0459	0,0491
Brezilya	0,0530	0,0517	0,0087	0,0130
Çin Halk Cumhuriyeti	0,0511	0,0318	0,6062	0,1766
Hindistan	0,0027	0,0476	0,0048	0,0272
Endonezya	0,0454	0,0504	0,0052	0,1326
Meksika	0,0243	0,0053	0,0062	0,1071
Rusya Federasyonu	0,0002	0,2210	0,0152	0,0817
Güney Afrika	0,0466	0,0083	0,0045	0,0019
Türkiye	0,0027	0,1060	0,0419	0,0395
PV_j	0,3104	0,6646	0,7385	0,6287
ϕ_j	0,6896	0,3354	0,2615	0,3713
ψ_j	0,4160	0,2023	0,1577	0,2240

Elde edilen kriterlerin önem ağırlıklarına bakıldığında en yüksek öneme sahip kriter 0,4160 değeri ile FDE olmuştur.

Kriterlerin önem ağırlıklarının elde edilmesinden sonra her alternatif için tercih seçim indeksi I_j hesaplanmıştır. Bu işlem için Eşitlik (8) kullanılmış ve elde edilen I_j değerleri Tablo. 4' te verilmiştir.

Tablo 4. Alternatiflere Ait I_j Değerleri

Ülkeler	FDE	GHBB	TÜFE	Z-Skor
Arjantin	0,1993	0,2023	0,0011	0,0802
Brezilya	0,4160	0,1719	0,0202	0,1554
Çin Halk Cumhuriyeti	0,4142	0,1620	0,1577	0,2240
Hindistan	0,2987	0,1701	0,0240	0,1668
Endonezya	0,2316	0,0805	0,0463	0,0483
Meksika	0,2553	0,1112	0,0225	0,2031
Rusya Federasyonu	0,3149	0,0308	0,0155	0,0658
Güney Afrika	0,4100	0,1444	0,0243	0,1397
Türkiye	0,3417	0,0601	0,0026	0,0854

I_j değerleri büyükten küçüğe doğru sıralanarak ülkelerin belirlenen kriterler çerçevesinde performansları sıralamaları yapılmıştır ve Tablo 5.'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Nihai Sıralama Sonuçları

Ülkeler	I_j	Sıralama
Çin Halk Cumhuriyeti	0,957869	1
Brezilya	0,763558	2
Güney Afrika	0,718361	3
Hindistan	0,659558	4
Meksika	0,592211	5
Türkiye	0,489741	6
Arjantin	0,482946	7
Rusya Federasyonu	0,427004	8
Endonezya	0,406613	9

Analizin nihai sonuç sıralamasına göre en yüksek performansı gösteren ekonomi olarak Çin Halk Cumhuriyeti çıkmıştır. Diğer en önemli performansı gösteren ekonomiler ise Brezilya ve Güney Afrika olmuştur.

Sonuç

Bu çalışmada, finansal dayanıklılık; finansal sistemin gelişmişlik düzeyi, mali sürdürülebilirlik, fiyat istikrarı ve bankacılık sektörünün sağlamlığı gibi farklı boyutları kapsayan çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda, finansal dayanıklılık düzeylerinin ölçümünde finansal gelişmişlik, kamu borcu, enflasyon ve bankacılık istikrarını temsil eden göstergeler birlikte değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında, G20 ülkeleri içerisinde yer alan gelişmekte olan dokuz ülkenin finansal dayanıklılık performansları, Finansal Gelişmişlik Endeksi, Genel Hükümet Brüt Borcu (%GSYİH), Enflasyon (TÜFE) ve Banka Z-Skoru kriterleri kullanılarak PSI yöntemi çerçevesinde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, finansal gelişmişlik, makroekonomik istikrar ve bankacılık sektörü dayanıklılığı bakımından en yüksek performansı Çin Halk Cumhuriyeti'nin gösterdiğini ortaya koymuştur. Çin'i sırasıyla Brezilya ve Güney Afrika takip etmiş; söz konusu ülkelerin özellikle finansal sistemin işleyişi, mali göstergelerdeki görece istikrar ve bankacılık sektörünün dayanıklılığı açısından diğer ülkelere kıyasla daha başarılı bir görünüm sergiledikleri belirlenmiştir.

Buna karşılık, bazı ülkelerde yüksek enflasyon oranları, artan kamu borç yükü ve finansal sistemde gözlenen kırılğanlıkların finansal dayanıklılık performansını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

Araştırma bulguları, finansal gelişmişliğin tek başına ülkelerin finansal dayanıklılık düzeylerini açıklamada yeterli olmadığını; mali sürdürülebilirlik, fiyat istikrarı ve bankacılık sektörünün sağlamlığı ile birlikte ele alındığında daha bütüncül ve gerçekçi değerlendirmeler yapılabileceğini göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, gelişmekte olan ülkelerin finansal dayanıklılıklarının çok boyutlu bir bakış açısıyla değerlendirilmesine katkı sağlamakta ve karşılaştırmalı bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Ayrıca elde edilen bulguların, politika yapıcılara finansal sistemin farklı bileşenlerini eş zamanlı olarak dikkate alan stratejilerin geliştirilmesi konusunda yol gösterici nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, çalışmada kullanılan veri setinin farklı yıllara ait son açıklanan verilerin ortalamalarından oluşturulmuş olması ve analizin belirli sayıda ülke ile sınırlandırılması araştırmanın temel kısıtları arasında yer almaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda daha geniş ülke gruplarının incelenmesi, farklı dönemlere ait güncel veri setlerinin kullanılması ve farklı ÇKKV yöntemlerinden elde edilen sonuçların karşılaştırılması önerilmektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, gelişmekte olan ekonomilerde finansal dayanıklılığın artırılabilmesi için politika yapıcıların finansal gelişmişliği destekleyici reformlara öncelik vermeleri, kamu borcunu sürdürülebilir seviyelerde tutmaları, fiyat istikrarını sağlamaya yönelik etkin para ve maliye politikaları uygulamaları ve bankacılık sektörünün sağlamlığını güçlendirecek düzenlemeleri hayata geçirmeleri önem taşımaktadır. Bu kapsamda geliştirilecek bütüncül politika yaklaşımlarının, gelişmekte olan ülkelerin finansal dayanıklılıklarını artırarak sürdürülebilir ekonomik büyüme ve makroekonomik istikrarın desteklenmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Akyüz, G. ve Aka, S. (2015). İmalat performansı ölçümü için alternatif bir yaklaşım: tercih indeksi (PSI) yöntemi. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 63-77.
- Arslantürk Çöllü, D. (2021). Bankaya özgü faktörlerin banka istikrarı üzerindeki etkileri: Türk Bankacılık sektörü örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 1096-1117.
- Bağcı, H. (2018). Finansal gelişmişlik endeksi oluşturulması: OECD ülkelerinde bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 238-254.
- Briguglio, L., Cordina, G., Farrugia, N. ve Vella, S. (2014). Economic vulnerability and resilience: concepts and measurements. In *Measuring vulnerability in developing countries* (pp. 47-65). Routledge.
- Coşkuner, A. ve Kaygusuzoğlu, M. (2025). Enflasyon düzeltmesi uygulamasının işletme performanslarına etkisinin Entropi temelli Copras yöntemi ile değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2), 327-350.
- Çelik, M. (2025). Türkiye'deki mevduat bankalarının Basel kapsamında finansal istikrar performanslarının değerlendirilmesi: Lopcov ve Mairca yöntemi bulguları. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 26(2), 361-379.
- Dayı, F. ve Gürleyen E. (2026). Kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması (ESG) yapan şirketlerde nakit temelli finansal dayanıklılık analizi: BİST 30 endeksinde bir uygulama. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42), 261-285.
- Ece, O. ve Çadırcı, B.D. (2022). Kredi portföy yoğunlaşma düzeyinin finansal istikrar ve performans üzerine etkisi: ikili bankacılık sisteminde karşılaştırmalı bir analiz. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi - Journal of Economic Policy Researches*, 9(2), 523-556.
- Ginevičius, R. ve Podvieszko, A. (2013). The evaluation of financial stability and soundness of Lithuanian banks. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 26(2), 191-208.
- Gül, S. ve Bektaş, S. (2022). Türkiye'de faaliyet gösteren konvansiyonel bankaların finansal istikrar performanslarının finansal sağlamlık göstergeleri ile değerlendirilmesi: Entropi ve ARAS yöntemleri ile analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 553-572.
- Kum, H. (2025). Karbon emisyonları ve makroekonomik değişkenlerin bankacılık istikrarına etkisi: Türk bankacılık sektörü üzerine dinamik panel veri analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 19(1), 65-91.
- Levine, R. (2005). Finance and growth: theory and evidence. *Handbook of economic growth*, 1, 865-934.

- Maniyya, K. ve Bhatt, M. G. (2010). A selection of material using a novel type decision-making method: Preference selection index method. *Materials & Design*, 31(4), 1785-1789.
- Reinhart, C. M. ve Rogoff, K. S. (2010). Growth in a Time of Debt. *American economic review*, 100(2), 573-578.
- Satır, H. (2026). Finansal Dayanıklılık ve Likidite Oranları Karşılaştırması: BİST İmalat (Tekstil) Sektöründe Bir Uygulama. *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 10(63), 407-416.
- Selimler, H. ve Karadağ, M. M. (2020). Türkiye ve seçilmiş ülkelerde mevduat kabul eden kuruluşların finansal sağlamlık göstergelerinin Entropi ve EDAS yöntemi ile değerlendirilmesi. *Florya Chronicles of Political Economy*, 6(1), 79-111.
- Touaref, M. A., & Bouzana, A. (2025). Ranking the financial resilience of algerian banks using the CAMELS model and TOPSIS method: a study on a sample of commercial banks for the period 2019-2023. *Revue Des Economies Financières Bancaires Et De Management*, 14(2), 175-191.
- Tutar, H., Tutar, S., Medetoğlu, B. ve Kalaycı, M. (2025). From risk to responsibility: examining the financial resilience of banks. *Management Decision*, 63(7), 2061-2086.
- Tuş, A. ve Adalı, E. A. (2018). CODAS ve PSI yöntemleri ile personel değerlendirmesi. *Alphanumeric Journal*, 6(2), 243-256.
- Zahedi, J., Salehi, M. ve Moradi, M. (2023). Identifying and classifying the financial resilience measurement indices using intuitive fuzzy DEMATEL. *Benchmarking: An International Journal*, 30(4), 1300-1321.
- Zavadskas, E. K., Turskis, Z. ve Kildienė, S. (2014). State of art surveys of overviews on MCDM/MADM methods. *Technological and Economic Development of Economy*, 20(1), 165-179.

